

VERGİ PUSULASI

Promosyonudur. Para ile satılmaz.

Sayı: 2 Ekim 2022

T A X E S

- Aracı Kurumların Şirket Portföylerine Kayıtlı Menkul Kıymetleri Satışında Bsmv Uygulaması
Sercan KOÇ
- E-ticarette Vergilendirme Ve İşyeri Sorunsalı
Mustafa DEMİR
- Özelgeler Çerçevesinde Serbest Bölgelerdeki Firmaların Yurtdışı Hizmet Ödemelerinde Kdv Boyutu
Burak FIRTINA
- Özel Tüketim Vergisi (II) Sayılı Liste Uygulama Genel Tebliği İle Getirilen Düzenlemenin Anayasaya Uygunluğu İle Verginin Kanuniliği Ve Tarafsızlığı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi
Barış Berk GÜNDOĞMUŞ

VERGİ PUSULASI

4. YIL

Maliye Denetim Elemanları Derneği 3 Aylık Yayın

YAZI DANIŐMA KURULU

ADI-SOYADI	UNVANI	GÖREV YERİ
Prof. Dr. Abuzer PINAR	Öğretim Üyesi	Ankara Medipol Üniversitesi
Prof. Dr. Murat DEMİR	Rektör Yardımcısı-Öğretim Üyesi	Harran Üniversitesi
Turan ULAŐ	Öğretim Üyesi	Afyon Kocatepe Üniversitesi
Hakkı SAYAN	Eski Baş Hesap Uzmanı	Özel Sektör
Fisun TÜRKMEN	Vergi BaşmüfettiŐi (Eski Hesap Uzmanı)	Ankara Sektörel-1
Naciye TAŞKESEN	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Adile ECEMİŞ GÜLEÇ	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Çiğdem GÜNEŐ AŐIK	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Mikail OKYAY	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Hasan AYZİT	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Fırat DEMİR	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Bayram MAVİ	Hazine ve Maliye Müfettişi	TeftiŐ Başkanlığı
Cihad ULUS	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Gökhan USLU	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Adem YALÇIN	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Yasin TOPAL	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Mustafa YILMAZ	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Hamdi YILDIRIM	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Faruk ARSLAN	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Hüseyin SUNGUR	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Behiç BARIŞIK	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
KürŐat ÖZTÜRK	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Yusuf YILDIZ	Eski Vergi Müfettişi	Özel Sektör
Sedat KANLI	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Salih YILMAZ	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Sinan UYGUR	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Ümit Çağlar IŐIKOĐLU	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Ahmet YAVUZ	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
İkbal BAŞ	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Rıdvan ÖNDER	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Bilal KABASAKAL	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Emre SEZER	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Murat MUTLU	Eski Vergi Müfettişi	Özel Sektör
İbrahim FATİHOĞLU	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Sercan KOÇ	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Mehmet SUBAŐI	Eski Vergi Müfettişi	Özel Sektör
İbrahim Eren ARSLAN	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Yusuf KARATAŐ	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Ferhat ATAĞUL	Hazine ve Maliye Müfettişi	TeftiŐ Başkanlığı
Halit İslam EKMEK	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Nasuh ERDÖNMEZ	Vergi Müfettişi	İzmir Sektörel-1
Pelin ÇOŐKUN	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Harun DOĞAN	Eski Vergi Müfettişi	Özel Sektör
Uğur KÜÇÜKKAHYAOĞLU	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Kamil SIR	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Ramazan EFE	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Hasan KAYA	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Murat DÖNMEZ	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Cevdet KAPLAN	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Barış Berk GÜNDOĞMUŞ	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Haluk AMİL	Vergi Müfettişi	İstanbul Sektörel-1
Mehmet Nazmi TOR	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Sıbğatullah İMAMOĞLU	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Alican KARABULUT	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Naci KAYAKÖZÜ	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1
Alican ÖZÜZEYBEK	Vergi Müfettişi	Ankara Sektörel-1

VERGİ PUSULASI

SAYI 2
TARİH EKİM /2022

Sahibi	Maliye Denetim Elemanları Derneği Adına Dernek Başkanı Halit İslam EKMEN
Genel Yayın Yönetmeni	Naciye TAŞKESEN
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü	Ufuk KAYNAR
Dış İlişkiler Koordinatörü ve Reklam Sorumlusu	Mehmet Nazmi TOR
Yayın Kurulu	Şenay OTO Funda ŞAHİN Ayfer KAYACAN Adile ECEMİŞ GÜLEÇ Ömer YÜREK Fırat DEMİR Hüseyin PEKMEZCİLER Sinan UYGUR Adem YALÇIN Rıdvan ÖNDER Nasuh ERDÖNMEZ
İstanbul Temsilcisi	Özge İnci HURŞİTOĞLU
Ankara Temsilcisi	Behiç BARIŞIK
İzmir Temsilcisi	Kazım ATİK
Makale Göndermek İçin	yayin@mded.org
Dizgi ve Görsel Tasarım	Fatma Nur İYİĞÖR
Yayın Satış ve Yazışma Adresi	Finanskent Mah. Finans Cad. Sarphan Finans Merkezi Sitesi B Blok No:5/B No:333 Ümraniye/İstanbul (212) 909 13 10 yayin@mded.org www.mded.org
Baskı Cilt	Aryan Basım Tanıtım ve Matbaa Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti. - Yüzyıl Mah. Mas-Sit Matbaacılar Sitesi 5. Cadde: No:57-58 Bağcılar/İstanbul - (212) 544 99 06
Yıllık Abone Bedeli	300,00 TL (KDV Dahil)

- Dergimiz 3 AYLIK DERGİ olup, gönderilen makaleler en az 1 tanesi 10 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip olan 2 okuma komisyonu üyesi tarafından okunmaktadır.
- Okuma komisyonu tarafından uygun görülen makaleler yayın kurulu kararı ile yayımlanmaktadır. Yazım ve yayın kuralları derginin son sayfasında yer almaktadır.
- Vergi Pusulası Dergisinde yer alan yazı, tablo, şekil veya resimlerin telif hakkı Maliye Denetim Elemanları Derneğine aittir. Bir bölümü veya tamamı Dernek Yönetim Kurulu yazılı izni olmaksızın kopyalanamaz ya da bastırılmaz yazılardan alıntı yapıldığında kaynağın belirtilmesi gerekmektedir.
- Vergi Pusulası Dergisinde yayımlanan yazıların bilimsel ve etik sorumluluğu yazarlara aittir. Bu yazılar Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın veya Vergi Denetim Kurulu'nun görüşü olarak değerlendirilemez

ARACI KURUMLARIN ŞİRKET PORTFÖYLERİNE KAYITLI MENKUL KIYMETLERİN SATIŞINDA BSMV UYGULAMASI

Sercan KOÇ

Vergi Müfettişi

ORCID Numarası: 0000-0001-7702-587X

ÖZET

6802 sayılı Gider Vergileri Kanununda¹ yer alan lehe alınan para veya lehe kalan para kavramı, üzerinden BSMV hesaplanması gereken matrah tutarını ifade etmektedir. Bu çalışmada BSMV mükellefi olan aracı kurumların kendi portföylerine kayıtlı hisse senetlerinin alım satımında ortaya çıkan lehe kalan paranın BSMV ye tabi olması gerektiği ve bu kapsamda BSMV matrahının ne olacağına dair açıklamalar yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Lehe Kalan Para, Aracı Kurum, BSMV

¹ Gider Vergileri Kanunu, K.T. 13.07.1956/6802, R.G. 23.07.1956/9362

GİRİŞ

Aracı kurumlar, kendisi veya başkası hesabına menkul kıymet alıp satmayı, alım satıma aracılık etmeyi veya alıp sattığı menkul kıymet karşılığı borçları ödemeyi taahhüt etmeyi meslek haline getiren şirketler olup söz konusu faaliyetleri ile sınırlı olmak kaydıyla BSMV mükellefidirler. Aracı kurumların başkası hesabına yaptıkları hisse senedi alım satım işlemleri üzerinden elde ettikleri gelirler BSMV ye tabi olduğu gibi kendi adlarına yaptıkları işlemler de BSMV ye tabidir. Uygulamada şirket portföylerine kayıtlı hisse senetlerinin alım satımında karşı tarafın bulunmaması, herhangi bir müşteri adına işlem yapılmaması gerekçesiyle lehe alınan para olmadığından hareketle söz konusu işlemin BSMV ye tabi olmadığı savunulmaktadır. Oysaki aracı kurumların kendi nam ve hesaplarına gerçekleştirdikleri menkul kıymet alım satımı neticesinde ortaya çıkan kazanç, lehe kalan para olup söz konusu kazançlar üzerinden de BSMV hesaplanmalıdır.

1. ARACI KURUMLARIN BANKA VE SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİ KAPSAMINDAKİ İŞLEMLERİ

1.1. Aracı Kurumların Faaliyet Kapsamı

Aracı kurumlar 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanunu'nun² 37. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen yatırım hizmet ve faaliyetlerini yapmak üzere Sermaye Piyasası Kurulu tarafından yetkilendirilen yatırım kuruluşlarıdır. Aracı kurumların esas iştegi konuları Yatırım Hizmetleri Ve Faaliyetleri İle Yan Hizmetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ III-37.1³'de; "Yatırım hizmetleri ve faaliyetleri" ile "Yan hizmetler" şeklinde sınıflandırılmıştır.

Aracı kurumların yatırım hizmetleri kapsamındaki faaliyetleri şunlardır;

- Sermaye piyasası araçlarıyla ilgili emirlerin alınması ve iletilmesi
- Sermaye piyasası araçlarıyla ilgili emirlerin müşteri adına ve hesabına veya kendi adına ve

müşteri hesabına gerçekleştirilmesi

- Sermaye piyasası araçlarının kendi hesabından alım ve satımı
- Bireysel portföy yöneticiliği
- Yatırım danışmanlığı
- Sermaye piyasası araçlarının halka arzında yüklenimde bulunularak satışa aracılık edilmesi
- Sermaye piyasası araçlarının halka arzında yüklenimde bulunmaksızın satışa aracılık edilmesi
- Çok taraflı alım satım sistemlerinin ve borsa dışı diğer teşkilatlanmış pazar yerlerinin işletilmesi
- Sermaye piyasası araçlarının müşteri namına saklanması ve yönetimi
- Kurulca belirlenecek diğer hizmet ve faaliyetlerde bulunulma

Görüldüğü üzere aracı kurumlar sermaye piyasası araçlarıyla ilgili işlemleri müşteri adına ve hesabına yapabildikleri gibi, kendi nam ve hesabından da sermaye piyasası araçlarının alım satımını yapabilmektedirler. Müşteri adına gerçekleştirilen işlemlerde aracı kurumun elde ettiği komisyon ve benzeri hizmet bedelleri mükelleflerin esas faaliyet gelirlerini oluşturmaktadır.

1.2. 6802 Sayılı Kanun ve 87 Seri No.lu Genel Tebliğde Yer Alan Düzenlemeler

6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 28'inci maddesinde, banka ve sigorta muameleleri vergisinin (BSMV) konusu ve matrahı belirlenmiştir:

"Banka ve sigorta şirketlerinin 10/6/1985 tarihli ve 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanununa göre yaptıkları işlemler hariç olmak üzere, her ne şekilde olursa olsun yapmış oldukları bütün muameleler dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka ve sigorta muameleleri vergisine tabidir.

Bankerlerin yapmış oldukları banka muamele ve hizmetleri dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar (kendileri veya başkaları hesabına menkul kıymet alıp satmayı, alım-satıma tavassut etmeyi veya alıp sattıkları menkul kıymet karşılığı borçları ödemeyi taahhüt etmeyi meslek haline getirenlerin

2 Sermaye Piyasası Kanunu, K.T. 06.12.2012/6302, R.G. 30.12.2012/28513

3 Yatırım Hizmetleri Ve Faaliyetleri İle Yan Hizmetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ III-37.1, R.G. 11.07.2013/28704

bu faaliyetleri dolayısıyla lehlerine kalan paralar ile mevduat faizi vermek veya sair adlarla faiz ve benzeri menfaatler sağlamak üzere devamlı olarak para toplama işiyle uğraşanların topladıkları paralara sağladıkları gelir ve menfaatler üzerinden komisyon, ücret, hizmet karşılığı gibi adlarla aldıkları paralar dâhil) da banka muameleleri vergisine tabidir.

90 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye göre ikraz işleriyle uğraşanlarla ikinci fıkrada belirtilen muamele ve hizmetlerden herhangi birini esas iştiğal konusu olarak yapanlar bu Kanunun uygulanmasında banker sayılırlar. Bir şahsın münhasıran altın alım ve satımı ile uğraşması banker sayılmasını gerektirmez.”

87 Seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliği’nde⁴ 6802 sayılı Kanunun 28’inci maddesinin 2’inci fıkrasında belirtilen muamele ve hizmetleri esas iştiğal konusu olarak yapanlar hakkında detaylı açıklamalar yapılmıştır. Tebliğin ilgili kısmı şu şekildedir;

“6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan banker tanımındaki “devamlı olarak yapanlar” ibaresi 6009 sayılı Kanunla⁵ “esas iştiğal konusu olarak yapanlar” şeklinde değiştirilmiştir. Bu değişiklikte, banker sayılmak için aranan devamlılık koşulu söz konusu işlemlerin esas iştiğal konusu olarak yapılması şeklinde yeniden belirlenmiştir. Buna göre, banker kapsamında BSMV mükellefi olmak için, anılan Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemlerin esas iştiğal (ana faaliyet) konusu olarak yürütülmesi ve bu işlemler dolayısıyla lehe para alınması gerekmektedir.

Bir işlemin esas iştiğal konusu olarak yapılması, işletmenin kuruluş gayesi ve bu gayesini gerçekleştirmek için yapmakta olduğu işlem veya işlemlere bakılarak belirlenecektir. Örneğin, inşaat ve otelcilik alanında faaliyet gösteren bir şirket, Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemleri esas faaliyet konusu işlemleri

ile birlikte yapabilir. Bu şirketin gerek kullandığı yabancı kaynaklardan gerekse öz kaynaklarından sağladığı fonları ortaklarına veya üçüncü kişilere faiz karşılığında kullandırması işlemi şirketin esas faaliyet konusunun inşaat ve otelcilik olması nedeniyle BSMV ye tabi olmayacaktır.

Esas itibariyle 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemler, ilgili kanunlar uyarınca verilen yetki veya izin ile yapılabilecek işlemlerdir.

Emeklilik yatırım fonları, menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıkları, aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, vadeli işlem aracılık şirketleri ile merkezi kayıt kuruluşu ve vadeli işlem ve opsiyon borsası gibi kuruluşlar, 6362 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun 32 nci maddesinin verdiği yetki ve izin çerçevesinde menkul kıymetlere ilişkin işlemleri esas faaliyet konusu olarak yapmaktadırlar. Bunların 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemleri BSMV ye tabi olacaktır.

Diğer taraftan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın⁶ 4 üncü maddesinin verdiği yetki ve izin uyarınca yetkili müesseseler ve PTT, döviz alım ve satım işlemlerini esas iştiğal konusu olarak yapabilmektedirler. Bu kuruluşların 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemleri BSMV ye tabidir.

Buna göre, 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemleri esas iştiğal konusu olarak yapanlar, bu işlemleri ilgili kanunlarla yetkilendirilmek veya izin verilmek suretiyle yürüten kişileri ifade etmektedir. Dolayısıyla bunların 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemleri “esas iştiğal konusu” olarak BSMV ye tabi olacak, bunlar dışındakilerin aynı fıkrada belirtilen işlemleri “esas iştiğal konusu” olmadığından KDV ye tabi olacaktır.”

4 87 Seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliği, R.G. 22.10.2010/27737

5 Gelir Vergisi Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, K.T. 23.07.2010/6009, R.G. 01.08.2010/27659

6 Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar, K.T. 07.08.1989/14391, R.G. 11.08.1989/20249

1.3. Aracı Kurumların BSMV Kapsamındaki İşlemlerinin Lehe Alınan Para, Lehe Kalan Para Kavramları Çerçevesinde Değerlendirilmesi

6802 sayılı Gider Vergileri Kanunu'nun 28'inci maddesinde Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisinin mevzu ve vergiyi doğuran olay hüküm altına alınmıştır. Madde hükmünün ikinci fıkrasında banker kapsamında BSMV mükellefi olanların hangi işlemleri üzerinden BSMV hesaplanması gerektiği belirtilmiştir. Bu kapsamda bankerlerin yapmış oldukları banka muamele ve hizmetleri dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar banka muameleleri vergisine tabidir. Aracı kurumların müşterileri hesabına gerçekleştirdikleri işlemler neticesinde elde ettikleri komisyon ve benzeri gelirleri bu işlem neticesinde ortaya çıkan lehe alınan para kavramını ifade etmektedir. Lehe alınan para dolayısıyla aracı kurumlar tarafından fatura düzenlenmekte ve BSMV hesaplanmaktadır.

Öte yandan 28'inci maddenin 2'inci fıkrasının parantez içi hükmünde “kendileri veya başkaları hesabına menkul kıymet alıp satmayı, alım-satıma tavassut etmeyi veya alıp sattıkları menkul kıymet karşılığı borçları ödemeyi taahhüt etmeyi meslek haline getirenlerin bu faaliyetleri dolayısıyla lehlerine kalan paralardahil” denilmek suretiyle lehe kalan para da BSMV nin konusu kapsamına alınmıştır. Dolayısıyla aracı kurumların, yalnızca başkaları hesabına gerçekleştirdikleri aracılık faaliyeti üzerinden elde ettikleri lehe alınan paranın vergilendirilmesi hukuki yaklaşımdan uzak bir düşüncedir.

Aracı Kurumların menkul kıymet alım satımına aracılık işlemleri BSMV'ye tabi olduğu gibi 6802 sayılı Kanunun 28'inci maddesinin 2'inci fıkrasının parantez içi hükmünde net olarak yer aldığı üzere kendileri adına gerçekleştirdikleri menkul kıymet alım satım işlemleri de BSMV'ye tabidir. Ayrıca 87 Seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliğinde aracı kurumların BSMV kapsamındaki faaliyetlerine dair verilen şu örnekte de aracı kurumların menkul kıymet alım satım kazançlarının BSMV ye tabi olduğu belirtilmiştir.

“Örnek 3: Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan (D) Menkul Değerler A.Ş. nin menkul kıymet alım satımı veya alım-satıma aracılık işlemleri esas işgal konusu olduğundan bu işlemleri BSMV ye tabi tutulacaktır. Banker konumunda bulunan (D) Menkul Değerler A.Ş. tarafından yapılacak 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen diğer işlemler de BSMV ye tabi olacaktır.”

Sonuç olarak; 6802 sayılı Kanunun 28'inci maddesinin 2'inci fıkrası uyarınca aracı kurumların aşağıda sayılan gelirleri BSMV'ye tabi olup bunların bir kısmı lehe alınan para bir kısmı ise lehe kalan para olarak ifade edilebilecektir.

- Menkul kıymet alım satım aracılığı komisyonları
- Halka arza aracılık komisyonları
- Menkul kıymet alım satım kazançları
- Temettü gelirleri (Kanun'un 29. maddesine göre istisna olanların dışındaki)
- Müşterilerinden alınan temerrüt faizleri
- Müşterilere verilen yatırım danışmanlığı hizmetleri
- Müşteri menkul kıymetleri saklama hizmeti gelirleri
- Kredili menkul kıymet işlemlerinden alınan faizler
- Repo gelirleri
- Borsa para piyasası faiz gelirleri

3065 sayılı Katma Değer Vergisi (KDV) Kanunu'nun⁷ 17/4-e maddesinde Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi kapsamına giren işlemlerin KDV den istisna olduğu hüküm altına alınmıştır. Banker kapsamında BSMV mükellefi olan aracı kurumların 6802 sayılı kanunun 2'inci fıkrası kapsamına giren ve yukarıda özetleyebildiğimiz gelirleri BSMV ye tabi olup bunların dışında kalan kazanç ve gelirleri ise (örneğin amortisman tabi iktisadi kıymet satışı, kira geliri vb.) KDV ye tabi tutulacaktır.

7 Katma Değer Vergisi Kanunu, K.T. 25.10.1984/3065, R.G. 02.11.1984/18563

1.4. Aracı Kurumların Şirket Portföyüne Kayıtlı Hisse Senetlerinin Alım Satımında BSMV Matrahının Tespiti

Aracı kurumların kendi nam ve hesaplarına gerçekleştirdikleri menkul kıymet satımı işleminin de BSMV'ye tabi olduğu belirtildikten sonra bir diğer açıklık getirilmesi gereken husus, kendi adına gerçekleştirdikleri menkul kıymet satışında BSMV matrahının ne olacağıdır. Bilindiği üzere BSMV bir işlem vergisi olup aracı kurumun kendi adına gerçekleştirdiği menkul kıymet satış işleminde satış bedelinin tamamının mı yoksa alış maliyeti düşüldükten sonra kalan kazanç tutarının mı vergilendirilmesi gerektiği bu bölümde irdelenecektir.

6802 sayılı Kanun'un 31'inci maddesinde verginin matrahı şu şekilde ifade edilmiştir;

“Banka ve sigorta muameleleri vergisinin matrahı 28 inci maddede yazılı paraların tutarıdır.

.....

Vergi matrahından gider ve vergi adı altında indirim yapılamaz. Bu kanunla alınan banka ve sigorta muameleleri vergisi matraha dahil edilmez.”

89 Seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliği'nde BSMV matrahının tespitine ilişkin şu açıklamalar yapılmıştır; “BSMV’de vergiyi doğuran olayın meydana gelmesi için bir muamele yapılması ve bu muamele sonucu lehe para kalması şartlarının birlikte gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla BSMV’de her işlem tek başına bağımsız olarak dikkate alınmakta ve o işlem sonucu lehe alınan para vergilendirilmektedir. Diğer bir deyişle, bir işlem neticesinde gelir elde edilmemişse (lehe para kalmamışsa) BSMV’ye tabi bir matrah da bulunmamaktadır. Bunun doğal sonucu olarak, BSMV’ye tabi her işlem tek başına ele alınmakta, işlem sonucunda lehe para kalmışsa BSMV doğmakta, kalmamışsa veya zarar elde edilmişse doğmamaktadır. Vergilemede işlem esas alındığından, vergiye tabi matrah bulunurken, bir işlemde elde edilen gelirden, başka bir işlemde

elde edilen zarar düşülememektedir. Bu durumun, işlemde elde edilen gelirin hesabında, işlem maliyetlerinin dikkate alınmasına engel olmadığı tabiidir.”

Aracı kurumların kendi adlarına gerçekleştirdikleri menkul kıymet alım satımı işleminde işlemin karşı tarafı bulunmamaktadır. Bu kapsamda işlemde elde edilen kazanç lehe alınan para olarak değil lehe kalan para olarak değerlendirilmelidir. Lehe kalan para söz konusu işlemlerde menkul kıymetin satış bedeli ile alış bedeli arasındaki farkı ifade etmektedir. Banka ve sigorta muameleleri vergisi işlem özelinde alınan bir vergi olup aracı kurumların şirket portföylerine kayıtlı menkul kıymetlerin satışında her bir satış işlemi nezdinde vergilendirme yapılacak, belirli bir dönem (gün veya ay) sonunda veya belirli menkul kıymet türleri bazında vergilendirme yapılmayacaktır.

Nitekim konu hakkında Gelir İdaresi Başkanlığı'nca verilen 26/02/2007 tarih ve B.07.1.GİB.0.01.56/5601-702-17056 sayılı özeldede⁸ hisse senetlerinin alım satımında lehe kalan para dolayısıyla BSMV matrahının ne olduğu konusunda benzer açıklamalar yapılmıştır. Özeldenin ilgili kısmı şu şekildedir;

“İlgide kayıtlı dilekçenizde, şirketinizin kendi portföyünde bulunan hisse senetlerinin alım satımında lehe kalan paranın dolayısıyla banka ve sigorta muameleleri vergisinin matrahının ne olduğu konusunda Başkanlık görüşümüzün bildirilmesi istenilmektedir.

.....Buna göre, şirketinizin kendi portföyünde bulunan hisse senetlerinin alım satımında her bir satış işlemi banka ve sigorta muameleleri vergisine tabi olup, hisse senedi satış işleminde banka ve sigorta muameleleri vergisi matrahı, hisse senedinin satış bedeli ile iktisap bedeli (tarihi maliyet) arasındaki farktır. Bu nedenle, gün sonunda portföyde oluşacak kar/zarar durumunun banka ve sigorta muameleleri vergisi açısından bir önemi bulunmamaktadır.”

8 Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 26.02.2007 Tarih B.07.01.GİB.0.01.5675601-702-17056 Sayılı Özeldesi (Erişim Adresi: <https://www.gib.gov.tr/gibmevzuat>)

Konunun daha net anlaşılabilmesi adına şöyle bir örnek üzerinden detaylandırma yapabiliriz;

	Menkul Kıymet Adı	Menkul Kıymet Türü	Satış Tarihi	Satış Adedi	Satış Tutarı	Alış Maliyeti	Kar/Zarar	BSMV Matrahı	BSMV
1	XXX	Değişken Getirili Menkul Kıymet	06.06.2020	70.000,00	22.975,58	19.354,06	3.621,52	3.621,52	181,07
2	YYY	Değişken Getirili Menkul Kıymet	06.06.2020	50.000,00	61.235,97	62.511,93	-1.275,96	0,00	0,00
3	XXX	Değişken Getirili Menkul Kıymet	06.06.2020	35.000,00	10.206,83	11.424,84	-1.218,01	0,00	0,00
4	ZZZ	Değişken Getirili Menkul Kıymet	06.06.2020	100.000,00	122.474,28	82.017,22	40.457,06	40.457,06	2.022,85

Yukarıdaki tabloda aynı gün içerisinde gerçekleştirilen değişken getirili menkul kıymet satışına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. 1 ve 3 numaralı işlemlerde yer alan menkul kıymetler aynı olup 1 numaralı işlemde kazanç 3 numaralı işlemde zarar elde edilmiştir. BSMV matrahı her bir işlem özelinde tespit edilecek, aynı isimli ve aynı tarihli olmasına rağmen bir işlemde elde edilen kazanç diğer işlemde ortaya çıkan zarar ile ilişkilendirilmeyecektir. Dolayısıyla BSMV matrahı hesaplanırken her bir işlem için ayrı değerlendirme yapılmalı ve 3 numaralı işlemde ortaya çıkan zarar tutarı 1 numaralı işlemde ortaya çıkan kazanç tutarından düşülerek iki işlem için tek bir matrah tespiti yapılmamalıdır. Öte yandan aynı tarihte gerçekleştirilen farklı menkul kıymet satış işlemleri arasında da matrahın tespiti açısından ilişki kurulamayacaktır. Örneğin 2 ve 3 numaralı işlemde kaynaklı zarar 4 numaralı işlemde kaynaklı kazançtan mahsup edilemeyecektir.

SONUÇ

6802 sayılı kanunun 28'inci maddesinin 2'inci fıkrasına göre banker kapsamında BSMV mükellefi olan aracı kurumların ilgili mevzuatta sayılan bazı işlemleri lehe para alınması ile sonuçlanmakta, bazı işlemleri ise lehe para kalması ile sonuçlanmaktadır. Aracı kurumların şirket portföyüne kayıtlı menkul kıymetlerin satımında lehlerine para kalması durumu, işlemin sonucunda kar elde edilmesi halidir. Menkul kıymet satış

bedelinden alış maliyeti çıkartılarak ortaya çıkan kazanç tutarı BSMV matrahını teşkil etmektedir. İşlem neticesinde lehe para kalması durumunun oluşmaması yani kazanç elde edilmemesi halinde ise vergiyi doğuran olay gerçekleşmeyecektir.

KAYNAKÇA

6802 Sayılı Gider Vergileri Kanunu

3065 Sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu

6362 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu

6009 Sayılı Gelir Vergisi Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, K.T. 23.07.2010/6009, R.G. 01.08.2010/27659

Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Karar

87 Seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliği

89 Seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliği

Yatırım Hizmetleri Ve Faaliyetleri İle Yan Hizmetlere İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ III-37.1

Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 26.02.2007 Tarih B.07.1.GİB.0.01.56/5601-702-1705 Sayılı Özelgesi